

Wszelka chwała Śrī Guru oraz Śrī Gaurāṇḍze

NITYA-DHARMA

Nasza Wiekuista Natura



Vrindavan • New Delhi • Moskwa

© 2017 SRI NITAI GAUR CHANDRA SEVA TRUST. WSZELKIE PRAWA ZASTRZEŻONE.

Text © 2012 Gaudiya Vedanta Publications. Wszelkie prawa zastrzeżone.

O ile nie zaznaczono inaczej, tylko tekst (nie projekt, zdjęcia, sztuka, itd.) zawarty w tej książeczce dostępny jest na licencji Uznanie autorstwa – Użycie niekomercyjne 3.0 Unported. Aby zobaczyć kopię tej licencji, odwiedź stronę:

<http://creativecommons.org/licenses/by-nd/3.0/>

Pozwolenia wykraczające poza zakres tej licencji mogą być dostępne na stronie www.purebhakti.com/pluslicense lub pisz na adres: gvp.contactus@gmail.com.

Kontakt z nami:

www.VisuddhaGauraVani.com

Australia: bvdamodara@yahoo.com

www.oz-rupanuga.com

www.facebook.com/moorchalli.kunj/

Indie: Śrī Kṛṣṇa-Balarām Mandir
223 Sevā-Kuñj Gali, Vrndāvana (U.P.) India 281121

UK: srcandrikakung@gmail.com Phone 44 (0) 7564663782

Holland: sriradhee@gmail.com Phone 0031 (0) 687843242

Germany: bhakti-yoga-sanga-essen@gmx.de

USA: madhusudandas108@gmail.com (Denver)

Polska: vrndavana.kbm.pl@gmail.com

tel. +48 535 264 421 (Vraja Vallabhi didi)

tel. +48 729 555 108 (Bhava Sindhu das)

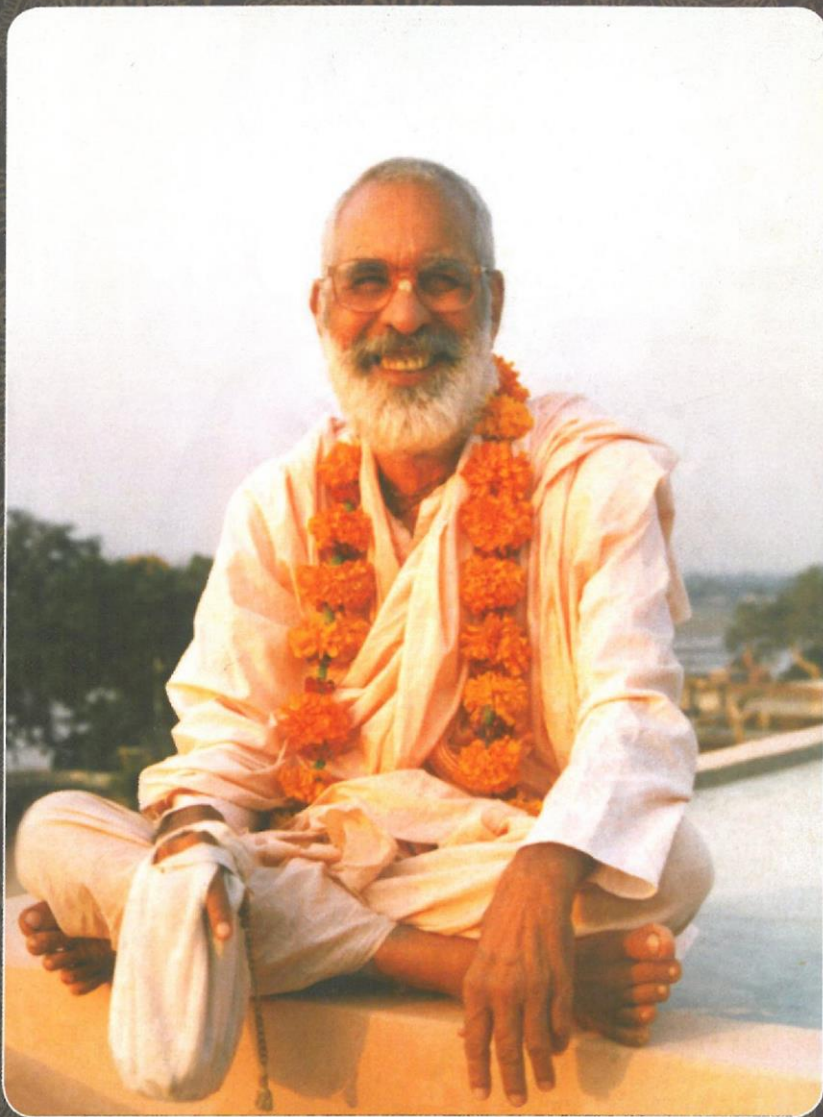
tel. +48 601 378 949 (Tarun Kryszna das)

tel. +48 881 436 644 (Kryszna Kantha das)

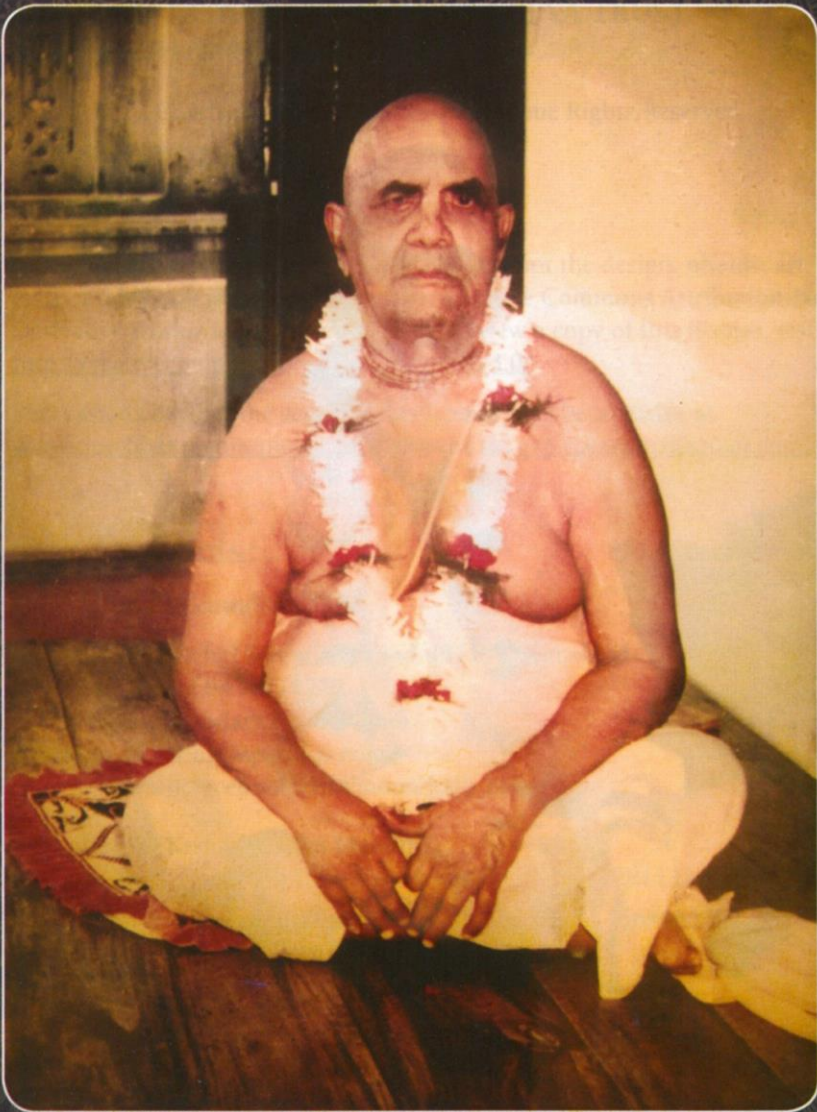
tel. +48 601 592 111 (Divya Simha das)

NITYA-DHARMA. Nasza wiekuista natura. Wydanie 1.

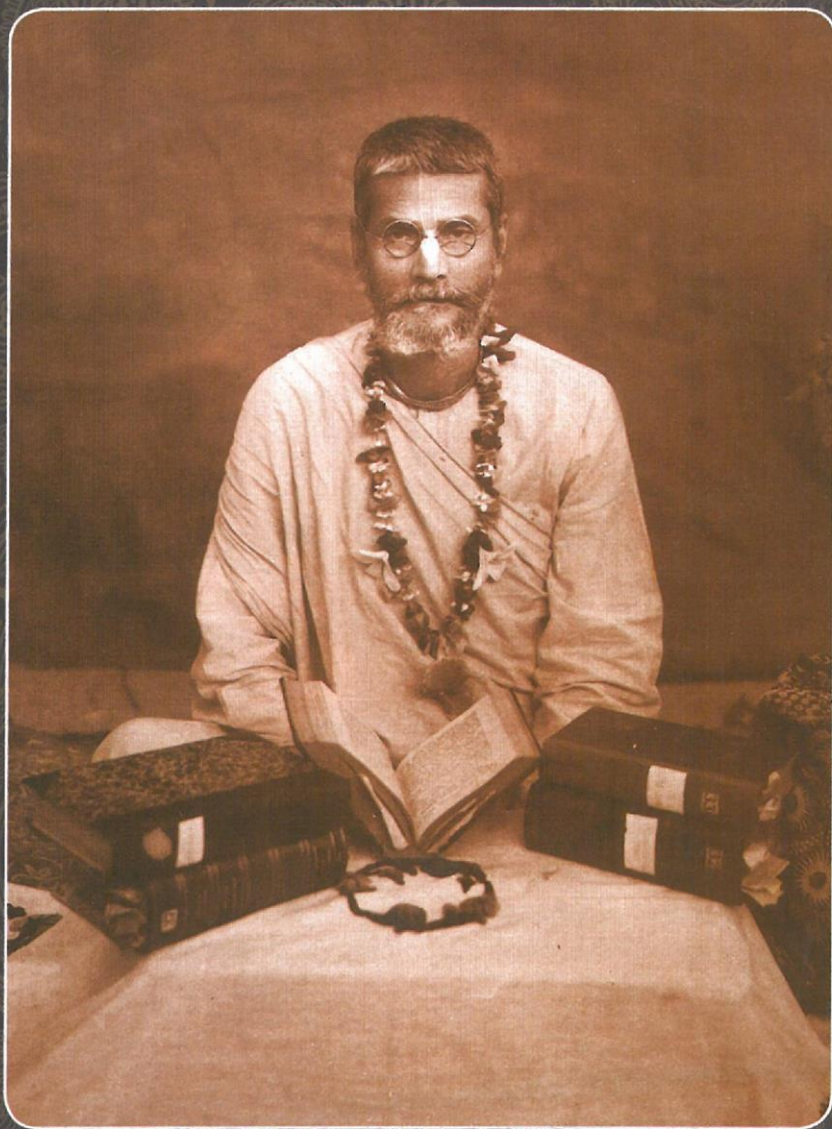
Przekład i edycja tekstu: Aleksandra M. Kozłowska



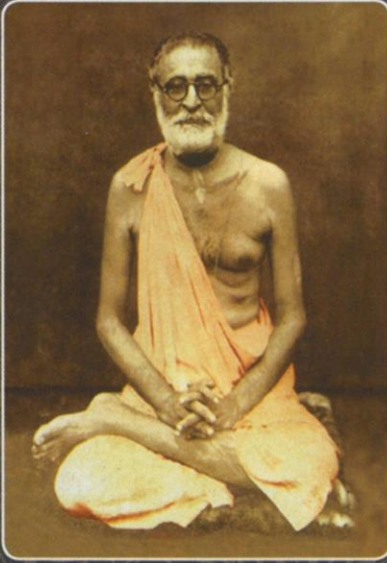
nitya-līlā praviṣṭa om viṣṇupāda aṣṭottara-śata
ŚRĪ ŚRĪMAD BHAKTIVEDĀNTA NĀRĀYAṆA
GOSVĀMĪ MAHĀRĀJA



nitya-līlā praviṣṭa om viṣṇupāda aṣṭottara-śata
ŚRĪ ŚRĪMAD BHAKTIJĪVANA JANĀRDANA
GOSVĀMĪ MAHĀRĀJA

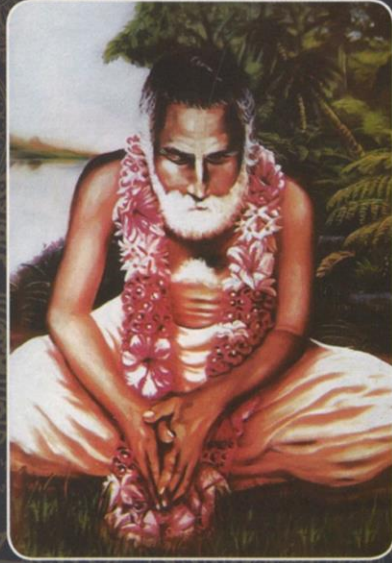


nitya-lilā praviṣṭa om viṣṇupāda aṣṭottara-śata
ŚRĪ ŚRĪMAD BHAKTI PRAJÑĀNA KEŚAVA
GOSVĀMĪ MAHĀRĀJA



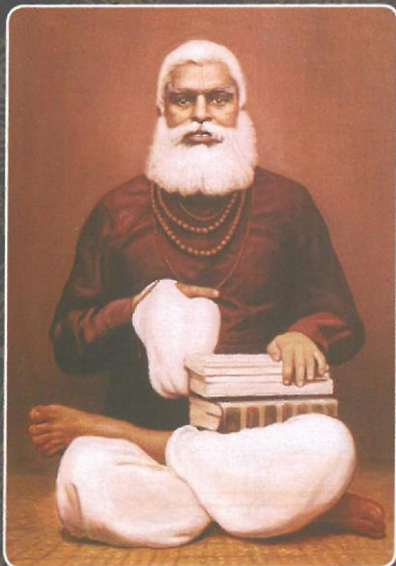
om viṣṇupāda aṣṭottara-śata

ŚRĪ ŚRĪMAD
BHAKTISIDDHĀNTA
SARASVATĪ THĀKURA
PRABHUPĀDA

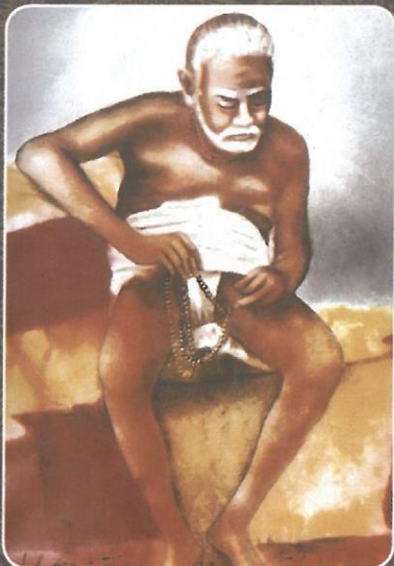


om viṣṇupāda paramahansa

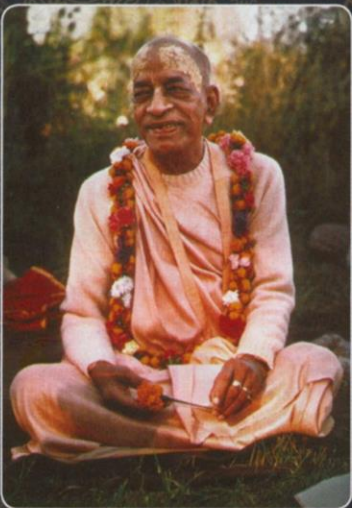
ŚRĪ ŚRĪMAD
GAURAKIŚORA DĀSA BĀBĀJĪ
MAHĀRĀJA



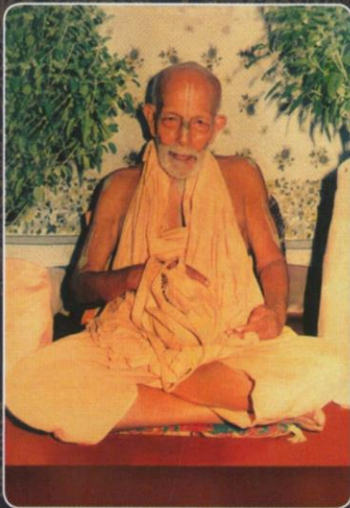
om viṣṇupāda Saccidānanda
 ŚRĪ ŚRĪMAD
 BHAKTIVINODA ṬHĀKURA



om viṣṇupāda paramahansa
 ŚRĪ ŚRĪMAD
 VAIṢNAVA SĀRVABHAUMA
 JAGANNĀTHA DĀSA BĀBĀJĪ
 MAHĀRĀJA



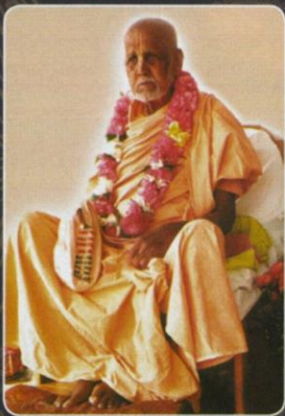
om viṣṇupāda aṣṭottara-śata
ŚRĪ ŚRĪMAD BHAKTIVEDĀNTA
SVĀMĪ MAHĀRĀJA



om viṣṇupāda aṣṭottara-śata
ŚRĪLA BHAKTI PROMOD
PURI GOSVĀMĪ



om viṣṇupāda aṣṭottara-śata
ŚRĪLA BHAKTIVEDĀNTA
VĀMANA MAHĀRĀJA



om viṣṇupāda aṣṭottara-śata
ŚRĪLA BHAKTI VAIBHAVA
PURI GOSVĀMĪ MAHĀRĀJA



om viṣṇupāda aṣṭottara-śata
ŚRĪLA BHAKTIVEDĀNTA
TRIVIKRĀMA MAHĀRĀJA



Sri Kṛṣṇa-Balarama



Śrī Gaurasundara and Śrī Śrī Radha-Lalita-Madhava



Śrī Caitanya Mahāprabhu and Śrī Śrī Rādhā-Vinoda-bihārī



ŚRĪ YOGAMĀYĀ

Spis treści

Wprowadzenie.....	1
Uproszczony przewodnik po wymowie słów w sanskrycie	2
Historia Indry i Virocany	3
Prawdziwa i przybrana natura duszy.....	7
Natura nieskończenie małej duszy	8
Relacja pomiędzy Bogiem a żywą istotą	12
Rodzaje religii	14
Nauka o czystym oddaniu i jego natura	18
Chwały intonowania Świętego Imienia – saṅkīrtana	20
Rozwój bhakti lub inaczej – oddania.....	21
Religia prawdziwa i religie zwodnicze	24

Wprowadzenie

Na otwarciu Gaudīya Maṭhu Śrī Indraprasthy Saṅgi Gaudīya w Delhi 30 stycznia 1964 roku przybyło wielu wielkich nauczycieli duchowych, takich jak Śrīla Bhaktivedānta Svāmī Mahārāja (Śrīla Prabhupāda), który szerzył świadomość Krysny na całym świecie, Śrīla Bhakti Sāraṅga Gosvāmī Mahārāja, założyciel Saṅgi Gaudīya oraz Śrīla Bhakti Saurabha Bhaktisāra Mahārāja. W świecie relacji duchowych są oni kochającymi wujami Śrīli Bhaktivedānty Nārāyaṇy Gosvāmiego Mahārāji, a poprosili go, by przemówił do zgromadzonych. Wówczas wygłosił on poniższą ponadczasową mowę, w której zwięźle i naukowo objaśnił wiekuiącą naturę i funkcję duszy, naszą tymczasową i przybraną naturę, najwyższy cel wszystkich żywych istot oraz proces służący osiągnięciu tego celu. Przytaczając cytaty z Wed i *Śrīmad Bhāgavatam*, najwznioślejszych ze starożytnych świętych pism Indii, dla dobra wszystkich wydobyl z nich esencję wiedzy.

Wykład ten został wygłoszony w języku hindi, a po raz pierwszy opublikowany w czasopiśmie indyjskim *Śrī Bhagavat-patrikā* (rok 9, wyd. 9) pod tytułem *Nitya-dharma*. Później został przetłumaczony na język angielski dla *Rays of The Harmonist* (wyd. 12, Gaura-pūrṇima, 2003). Obecnie artykuł ten został starannie zaadaptowany do udostępnienia czytelnikom, którzy nie są obeznani z terminologią sanskrycką oraz założeniami czystego wiśnuizmu.

Z głębi serc wydawców płynie modlitwa, by niniejsza książeczka zainspirowała szczerą i czystą duszę, stęsknioną za wiedzą o absolutnej prawdzie.

Zespół Wydawców

Uproszczony przewodnik po wymowie słów zawierających znaki nieobecne w alfabecie polskim:

Samogłoski długie **ā**, **ī** oraz **ū** – ze względu na brak iloczasu w języku polskim – wymawiamy tak samo: jak polskie **a**, **i** oraz **u**. Często występujące zestawienie **au** wymawiamy jak **o**.

Samogłoskowe **r** wymawiamy jak **ry**.

Spółgłoskę **h** po innych spółgłoskach (jak **b**, **d**, **g**, **k**, **p**, **t**) wymawiamy na przydechu podobnie, jak nieme **h** w wielu językach.

Cerebralne **t**, **d** i **n** wymawiamy twardo, jak polskie dentalne **t**, **d** i **n**. Podobnie jest z cerebralnym **ṣ**, które wymawiamy jak polskie **sz**.

Półsamogłoskę **j** wymawiamy jak angielskie **j** albo polskie zmiękczone **dź** (głoskę, która brzmi, jak dźwięk pomiędzy polskimi **dż** i **dź**). Wyjątkiem jest zestawienie **jn** (np. w słowie *ajñāna*), które wymawiamy, jak zmiękczone **g** bez głoski **n** (*agiana*).

Palatalne **c** wymawiamy jak angielskie **ch** albo polskie zmiękczone **cz** (głoskę, która brzmi, jak dźwięk pomiędzy polskimi **cz** i **ć**).

Palatalne **ś** wymawiamy jak angielskie **sh** (głoskę, która brzmi, jak dźwięk pomiędzy polskimi **sz** i **ś**), np. w słowie *shakti*.

Zgłoskę **si** wymawiamy jak w słowie *sigma*.

Anuswarę **m̐** przed półsamogłoskami wymawiamy jak polskie **m** (np. *samyoga*).

Anuswarę **m̐** przed **h** i sybilantami (**ś** oraz **s**) wymawiamy jak **n** w słowach *mango*, *anga* itp.; tylna część języka powinna dotykać podniebienia miękkiego.

Historia Indry i Virocany

Z sanskryckich słów *nitya-dharma* (nieodłączna funkcja duchowa lub inaczej – wiekuiste zajęcie) automatycznie i nieuchronnie wynika, że istnieje wykonawca tej odwiecznej funkcji. Jest tak z powodu nierozzerwalnego związku pomiędzy działaniem i wykonawcą tego działania. Przykładem może być nierozzerwalny związek pomiędzy wodą i płynnością albo pomiędzy ogniem i ciepłem.

Przed rozważeniem przyrodzonej (*dharma*¹) albo nieodłącznej funkcji-zajęcia jakiegokolwiek jednostki należy przede wszystkim przyjrzeć się zasadniczej prawdzie o tej jednostce. Dlatego w pierwszym rzędzie musimy rozważyć prawdę dotyczącą „ja”.

Chāndogya Upaniṣad opowiada historię Indry i Virocany, dzięki której łatwo można zrozumieć tę podstawową zasadę duszy.

Miliony lat temu, u początków złotej ery (Satya-yuga), cały wszechświat podzielony był na dwa obozy: półbogów i demony. Przywódcą demonów był Król Virocana, a przywódcą półbogów – Pan Indra. Rywalizowali oni o osiągnięcie niedoścignionego szczęścia i przyjemności. Dlatego pełni wzajemnej zazdrości i kądliwości, zbliżyli się do ojca wszechświata, Pana Brahmy i spytali go, jak mogą spełnić swoje pragnienia.

Pan Brahmā odrzekł: „Łatwo można dostąpić przyjemności, osiągalnej we wszystkich trzech światach i zaspokoić każde swoje pragnienie, jeśli wie się o duszy. Dusza ta jest wolna

¹ *Dharma* jest nieodłączną naturalną funkcją i cechą charakterystyczną rzeczy bądź istoty. Jest tym, czego nie da się oddzielić od jej (rzeczy lub istoty) natury. Bywa znana jako religia.

od grzechu, starości, śmierci, rozpacz, głodu i pożądania, a wszelkie jej przedsięwzięcia i decyzje są zgodne z prawdą i słuszne.

Chcąc zrozumieć naukę o duszy, zarówno Indra, jak i Virocana pozostali z Brahmą i praktykowali celibat (mieszkając w āśramie swego Guru, Brahmy) przez trzydzieści dwa lata. Po tym czasie pomodlili się do Pana Brahmy, by opowiedział im o duszy. Pan Brahmā odpowiedział: „Osoba (*ja*), którą właśnie widzicie, jest duszą i jest ona nieustraszona i nieśmiertelna.”

Oni pytali dalej: „Czy duszą jest osoba (*ja*) oglądana w wodzie albo w zwierciadle?”

Wtedy Pan Brahmā powiedział im, by spojrzeli w oddzielne gliniane naczynia wypełnione wodą i spytał: „Co widzicie?”

Ujrawszy swe odbicia w wodzie, odpowiedzieli: „O, Panie, widzimy całą duszę taką, jaka jest, od włosów na głowie aż po paznokcie u stóp.”

Wtedy Pan Brahma poprosił ich, by obcięli paznokcie i włosy², umyli się i włożyli na siebie ozdoby. Ponownie poprosił, by spojrzeli w gliniane naczynia. „Co widzicie teraz?”

„Widzimy, że te dwie osoby w odbiciach także się umyły i nałożyły bardzo piękne szaty i ozdoby, takie, jakie sami mamy; zatem doskonale nas przypominają.”

Pan Brahma rzekł: „To jest dusza i jest ona nieustraszona i nieśmiertelna.”

Słyszając to Indra i Virocana oddalili się zadowoleni.

Przybywszy do siedziby demonów Virocana, który teraz rozumiał, że ciało jest duszą oraz obiektem uwielbienia i służby, oświadczył: „O, demony, ten, kto wielbi swe ciało jako duszę,

² Ponieważ nie robili tego przez trzydzieści dwa lata.

trafia zarówno do tego świata, jak i na wyższe planety. Spełniane są wszelkie jego pragnienia i osiąga on pełnię szczęścia.”

Indra jednakże wracając do swego domu zastanawiał się nad słowami Pana Brahmy: ”To ciało rodzi się, umiera, przechodzi przemiany, choroby i tym podobne. Jak zatem może być nieśmiertelną duszą bez narodzin, śmierci, boleści i trwogi?”

Choć był już w połowie drogi do domu, Indra zawrócił do Pana Brahmy i podzielił się z nim swymi wątpliwościami. Pan Brahmā kazał Indrze żyć w celibacie przez kolejne trzydzieści dwa lata, a potem rzekł do niego: „Osoba, odczuwana jako „ja” we śnie, jest duszą i jest nieustraszona oraz nieśmiertelna.”

Słyszając to Indra odszedł ze spokojnym sercem, lecz w drodze do domu znów zaczął się zastanawiać: „Kiedy ktoś nie śpi, jego ciało może być ślepe, jednak we śnie jego ciało nie będzie ślepe. Czyjeś ciało może być chore, ale we śnie ta sama osoba może być wolna od choroby. Ale przypuśćmy, że we śnie ta osoba, która utożsamia się z ja, jest pożerana albo zabijana. Ciągłe boi się i krzyczy, jednak po przebudzeniu to „ja” przestaje istnieć. Dlatego postać widziana we śnie tak naprawdę nie może być duszą.”

Myśląc w ten sposób Indra zawrócił do Pana Brahmy. Po nakłonieniu go do praktykowania celibatu przez następne trzydzieści dwa lata Pan Brahmā pouczył go następująco: „Dusza spoczywa w stanie głębokiego snu, który pozbawiony jest jakiegokolwiek zdolności do postrzegania czy choćby doświadczania snienia.”

Jednak – jak przedtem – wracając do domu Indra zaczął zastanawiać się nad słowami Pana Brahmy.

„W stanie głębokiego snu – myślał – nie ma zrozumienia, kim się jest ani nie postrzega się nikogo innego. Zatem ten stan jest rodzajem unicestwienia.”

Myśląc w ten sposób Indra raz jeszcze zawrócił do Pana Brahmy. Tym razem – po pięciu latach celibatu – Pan Brahma pouczył go na nowo.

„Indro, ciało fizyczne, które naturalnie podlega śmierci, jest tylko siedzibą duszy. Dusza związana jest z ciałem dokładnie tak, jak koń albo byk zaprzęgnięty do wozu. W rzeczywistości duszą jest właśnie osoba, która ma pragnienia, takie jak „chcę patrzeć”. Dla spełnienia tego zadania istnieją zmysły, jak np. oczy. Tym, kto formułuje pragnienie „chcę mówić”, jest dusza, a do mówienia jest język. Tym, kto ma pragnienie „chcę słyszeć”, jest dusza, a do słuchania są uszy. Tym, który pragnie myśleć, jest dusza, a akt myślenia przeprowadza umysł”.

Z tej prawdziwej historii wynika jasno, że dusza ma trzy siedziby, tak jak fistaszek ma trzy elementy (skorupka, skórka oraz sam orzeszek).

Siedzibami duszy są:

- Zgrubne, fizyczne ciało, składające się z pięciu ziemskich elementów (powietrze, ogień, ziemia, woda oraz eter).
- Ciało subtelne (umysł, inteligencja oraz fałszywe ego), które posiada pozór świadomości.
- Czyste ciało duszy. (To czyste ciało duchowe złożone jest z trzech duchowych potencji, a mianowicie *sat-cit-ānanda*, czyli: czystego istnienia duchowego (*sat*), pełnej wiedzy (*cit*) oraz całkowitego błogostanu duchowego (*ānanda*).)

Każde z tych ciał ma swą własną oddzielną funkcję lub inaczej *dharmę*. Zarówno ciało fizyczne, jak i subtelne są nie-trwałe i dlatego odpowiadające im funkcje także są tymczasowe.

Jednak dusza jest wieczna i nieśmiertelna. Jest to doktryna przyjęta w starożytnych świętych pismach Indii – Wedach, Vedāntach, Upaniṣadach oraz Purāṇach.³ Dlatego też funkcją duszy jest w istocie jej odwieczna funkcja lub inaczej wiekuista religia. Jest ona także zwana *dharmą* wedyjską albo *bhagavat-dharmą*.

Prawdziwa i przybrana natura duszy

W tym kontekście powinno być rozumiane sanskryckie słowo *dharma*. Wywodzi się ono z sylaby źródłowej *dhṛ*, która jest synonimem słowa *dhāraṇa*, oznaczającego „zachować, zatrzymać” albo „posiadać”. Zatem *dharma* oznacza „własność, właściwość” albo inaczej „natura kojarzona z istotą”. Natura czy też właściwość, którą stale zachowuje jakaś istota, jest jej wiekuistą naturą. Kiedy – za sprawą pragnienia Pana – powstaje jakaś istota, wtedy jednocześnie z nią powstaje jej prawdziwa natura.

Natura ta czy też właściwość jest naprawdę wiekuistą naturą (*nitya-dharma*) tej istoty. Później, jeśli – czy to za sprawą przypadku, czy kontaktu z jakimś innym obiektem – w istocie zajdzie jakieś przekształcenie lub zniekształcenie, wtedy wiekuista natura tej istoty także zostaje pozornie przekształcona lub zniekształcona. Zniekształcona lub przeobrażona natura stopniowo utrwała się i wydaje się być wieczystą niczym jej prawdziwa natura. Jednak ta przeobrażona natura nie jest

³ Słowo *veda* oznacza „wiedzę”, a wiekuiste nauki Wed obejmują całokształt wiedzy materialnej i duchowej. Vedānta jest ostateczną konkluzją wiedzy wedyjskiej, Upaniṣady są ostatnią częścią Wed, a teksty Purāṇ są dodatkiem do Wed. Esencja całej wiedzy wedyjskiej dotyczy podstawowej wiecznej tożsamości indywidualnej duszy. Wiedza ta dotrwała niezmieniona do dziś, przekazywana w czasie poprzez nieprzerwaną sukcesję uczniów począwszy od Pana Krysny we własnej Osobie.

rzeczywistą naturą istoty. Zwana jest *nisarga* – jej przybraną naturą i jest tymczasowa.

Ta przybrana natura zdobywa przewagę nad prawdziwą naturą osoby i zaczyna utwierdzać swą własną tożsamość jako natura „rzeczywista”. Woda jest substancją, której nieodłączną naturą jest płynność, jednak w określonych warunkach krzepnie do postaci lodu. W tym samym czasie jej natura, płynność, także przechodzi przemianę i staje się sztywna. Tak oto cecha sztywności staje się zniekształconą naturą wody i zajmuje teraz miejsce prawdziwej natury wody – płynności.

Jednak ta zniekształcona natura nigdy nie jest trwała, lecz powstaje w wyniku działania jakiejś zewnętrznej przyczyny lub siły. Dlatego kiedy owa przyczyna zostanie usunięta, przybrana natura automatycznie również ustępuje, a prawdziwa natura objawia się ponownie, tak jak lód topnieje i na powrót staje się płynem, kiedy umieścić go w pobliżu źródła ciepła.

Natura nieskończenie małej duszy

Aby prawidłowo zrozumieć ten temat (czyli prawdziwą i przybraną naturę duszy), niezbędnym jest, by zrozumieć podstawową prawdę o duszy i jej wiekuistej naturze. Dzięki tej wiedzy można bardzo łatwo zrozumieć wiekuiłą oraz tymczasową funkcję żywej istoty.

Najwyższa Osoba Boga, Pan Krysna – stwórca, żywiciel i niszczyciel wszechświata, źródło wszystkiego, pierwotny Pan i przyczyna wszystkich przyczyn – jest niezróżnicowaną Prawdą Absolutną. Jest On nie tylko bezosobowy czy pozbawiony cech. Jest to jedynie Jego częściowa manifestacja. W rzeczywistości posiada On transcendentálną postać osobową. Jest niepojętym właścicielem wszelkiej mocy, a wyposażony jest w sześć

bogactw: wszelkie piękno, wszelką sławę, wszelkie dobra, wszelką moc, wszelką wiedzę oraz wszelkie wyrzeczenie.

Poprzez wpływ swej niepojętej mocy, która czyni niemożliwe możliwym, Najwyższa Absolutna Istota, Pan Kryszna, manifestuje się w czterech aspektach:

- jako Jego pierwotna forma osobowa,
- jako Jego osobisty blask⁴, włączając weń Jego siedzibę oraz Jego wiekuistych towarzyszy, ekspansje i inkarnacje,
- jako pojedyncze dusze,
- jako energia materialna.

By ułatwić sobie zrozumienie tych czterech aspektów, można porównać je odpowiednio do:

- wnętrza planety Słońce,
- powierzchni globu słonecznego,
- maleńkich cząsteczek promieni słońca,
- odległego odbicia słońca.

Śrila Jiva Gosvami wyjaśnia, że jeśli porównamy Krysznę, kompletną świadomą istotę, do słońca, to pojedyncze dusze można porównać do umiejscowionych konkretnie cząsteczek światła w promieniach słonecznych.

(Promienie słońca nie są niezależne od planety Słońce ani pojedynczy promień sam nie jest słońcem. Jest raczej częścią słońca. W ten sam sposób nieskończenie małe świadome dusze, porównane tutaj do maleńkich cząsteczek światła w promieniach słonecznych, nie mogą być niezależne od Boga, jako że są Jego częścią. Podobnie nie można pojedynczej duszy uważać za Boga, lecz raczej za Jego nieskończenie małą porcję lub cząsteczkę.)

⁴ Albo inaczej – przepych, splendor – *przyp. tłum.*

Opis wiekuistej tożsamości pojedynczej duszy można znaleźć w *Bhagavad-gīcie* (15.7):

*mamaivāṁśo jīva-loke jīva-bhūtaḥ sanātanaḥ
manaḥ-śaṣṭhānīndriyāṇi prakṛti-sthāni karṣati*

„Pojedyncze wieczne dusze w tym materialnym świecie są z pewnością Moimi oddzielonymi porcjami i cząsteczkami.”

W *Bṛhadāranyaka Upaniṣadzie* (2.1.20) można także znaleźć:

*yathāgneḥ kśudrā visphuliṅgā vyuccaranti
evamevāsmādātmanaḥ sarvāni bhūtāni vyuccaranti*

„Niezliczone dusze emanują z Najwyższej Istoty, tak jak maleńkie iskierki emanują z ognia.”

***Śvetāśvatara Upaniṣad* (5.9) oznajmia:**

*bālāgra śata bhāgasya śatadhā kalpitasya ca
bhāgo jīvaḥ sa vijñeyaḥ sa cānantyāya kalpate*

„Należy wiedzieć, że dusza jest rozmiaru jednej dziesięciotysięcznej koniuszka włosa.”

W *Śrī Caitanya-caritāmṛcie* (*Madhya-līlā*, 20.108-9) można także znaleźć:

*jīvera ‘svarūpa’ haya – kṛṣṇera ‘nitya-dāsa’
kṛṣṇera ‘tatasthā-śakti’, ‘bhedābheda-prakāsa’
sāryāṁśu-kiraṇa, yena agni-jvālā-caya
svābhāvika kṛṣṇera tina-prakāra „śakti” haya*

„Żywa istota jest graniczną energią Pana oraz Jego manifestacją równocześnie z Nim tożsamą i różną od Niego, niczym cząsteczka blasku słonecznego albo ogień rozchodzący się od swego źródła.⁵”

Bóg jest właścicielem wszystkich energii⁶. Powyższe cytaty potwierdzają, że dusza jest oddzielną cząstką, efektem transformacji Jego energii granicznej.

Śvetāśvatara Upaniṣād (6.8) oznajmia:

*na tasya kāryaṃ karaṇaṃ ca vidyate
na tatsamaś cābhyadhikaś ca dṛśyate
parāśya śaktir vividhaiva śrūyate
svābhāvikī jñānabalakriyā ca*

„Indywidualna, najwyższa energia Boga posiada niezliczone manifestacje, w tym trzy główne:

- energia wewnętrzna (*cit-śakti*), która manifestuje świat duchowy i Jego transcendentalne rozrywki,
- energia graniczna (*taṭasthā-śakti*), która manifestuje nieograniczoną liczbę nieskończenie małych dusz,
- energia zewnętrzna (*bahiraṅgā-śakti* albo *māyā-śakti*), która manifestuje iluzoryczne i przemijające wszechświaty.”

⁵ Tłumaczenie autorstwa Śrīli A. C. Bhaktivedānty Swāmiego Prabhupādy, prawa autorskie – Bhaktivedanta Book Trust.

⁶ Na język polski słowo *śakti* zazwyczaj tłumaczy się jako „energia” natomiast w języku angielskim jest ono tłumaczone jako „potency”: „potencja” albo „potencjalność – wewnętrzna zdolność do zaistnienia” (por. fiz. energia potencjalna i np. kinetyczna) – *przyp. tłum.*

Za sprawą pragnienia Pana graniczna energia-potencja Boga, usytuowana pomiędzy wewnętrzną energią duchową a zewnętrzną energią materialną, manifestuje niezliczone świadome dusze o wielkości atomu. Dusze te są duchowe z natury i zdolne są do wędrowania poprzez światy duchowe i materialne. Z tego powodu energia ta znana jest jako energia graniczna, a dusze manifestujące się z niej posiadają graniczną naturę.

Relacja pomiędzy Bogiem a żywą istotą

Istnieje pewien aforyzm z *Vedānta-sūtry*, który mówi: „Kryszna (Bóg) i Jego energia nie różnią się od siebie.” Dlatego Kryszna oraz transformacja jego energii, żywe istoty, także nie różnią się od siebie. Jednak jedność ta zachodzi tylko, jeśli spojrzeć na nich jak na równe sobie duchowe świadome istoty.

Kryszna jest kompletną, całkowicie świadomą istotą oraz panem *māi* albo inaczej – zwodniczej energii materialnej. Świadomość żywych istot natomiast jest cząstkowa, maleńka (w oryginale „atomical” – *przyp. tłum.*). Jakkolwiek czyste, z powodu swej granicznej natury żywe istoty są podatne na wpływ *māi*. Kryszna jest właścicielem wszelkiej mocy, natomiast żywe istoty są pozbawione mocy. Dlatego pomiędzy Bogiem a żywymi istotami istnieje odwieczna różnica.

Ta różność i jednocześnie nie-różność jest poza zasięgiem ludzkiej inteligencji i dlatego z filozoficznego punktu widzenia znana jest jako doktryna niepojętej różnicy i nie-różnicy.⁷ Śrī Kṛṣṇa Caitanya Mahāprabhu, pierwotna Osoba Boga, przejął kontekstowe doktryny Wed od poprzednich nauczycieli Vaiṣṇava, takich jak Śrī Rāmānuja Ācārya, Śrī Madhvācārya, Śrī

⁷ Acintya-bhedābheda-tattva

Viṣṇusvāmi oraz Śrī Nimbādīta Ācārya i, całkowicie je ujednoliciwszy, przedstawił ich syntezę: doktrynę niepojętej różności i nie-różności, która jest uniwersalnym, absolutnym rozumieniem Wed.

Bóg jest źródłem wszystkich ekspansji, a żywe istoty są Jego oddzielnymi porcjami i cząsteczkami. Bóg jest Najwyższym atraktorem⁸, a żywe istoty są tymi, które są doń przyciągane⁹. Kryszna jest obiektem służby, a żywe istoty są wykonawcami tej miłosnej służby. Miłosna służba oddania dla całkowicie świadomej istoty, Śrī Kṛṣṇy, jest prawdziwą naturą lub inaczej – *dharmą*, żywych istot o maleńkiej świadomości.

Służba ta jest w istocie religią czystej miłości do Boga i dlatego jest wiekiustą naturą (*nitya-dharma*) wszystkich żywych istot. „Być wiecznym sługą Kryszny jest wrodzoną naturą żywej istoty.” (Śrī Caitanya-caritāmṛta, *Madhya-līlā* 20.108).

Jednak jeśli żywa istota, której natura jest graniczna, a świadomość maleńka, staje się niechętna służbie dla Boga, wtedy zwodnicza energia materialna Boga (*māyā*) okrywa czystą, w maleńkim stopniu świadomą naturę tej istoty materialnymi ciałami: subtelnym i zgrubnym. W ten sposób *māyā* sprawia, że żywe istoty (w swej ziemskiej wędrówce – *przyp. tłum.*) przemierzają zazwyczaj osiem milionów czterysta tysięcy gatunków życia.

Kiedy dusze wracają do służby dla Boga, zostają uwolnione od swych materialnych ciał, narzuconych przez zwodniczą energię materialną. Tak długo, jak długo dusza

⁸ Nieprzetłumaczalna gra słów zaczerpnięta ze współczesnej fizyki teoretycznej oraz matematyki, a dokładniej – teorii układów dynamicznych, gdzie *attractor* to „ten, który przyciąga do siebie” wszystko, co znajduje się w zasięgu jego wpływu – *przyp. tłum.*

⁹ Ang. *attracted* – „ten, który jest przyciągany” przez *attractor* – *przyp. tłum.*

zaniedbuje swą skłonność do służby dla Boga, będzie nękana przez nieszczęścia trojakiego rodzaju. (Są to cierpienia powodowane przez (1) nasz własny umysł i ciało, (2) inne żywe istoty oraz (3) naturę materialną i półbogów.)

Obecnie czysta duchowa postać żywej istoty jest okryta zasłonami iluzji materialnej i dlatego jej wiekuista natura także jest przekształcana lub wypaczana. Owa wypaczona natura jest obecną, tymczasową naturą żywej istoty, tak jak woda przejściowo staje się sztywna po przemianie w lód. Tymczasowa natura (*dharmā*) żywej istoty manifestuje się na wiele sposobów stosownie do czasu, miejsca i jej odbiorcy (czyli istoty – *przyp. tłum.*).

Rodzaje religii

Całą różnorodność *dharmy* (zajęcie religijne dyktowane powinnością), panującą na tym świecie, można generalnie podzielić na trzy rodzaje:

- religie przejściowe (ang. impermanent – *przyp. tłum.*), które nie dopuszczają istnienia Pana i wieczności duszy,¹⁰
- religie okolicznościowe (ang. circumstantial – *przyp. tłum.*), które akceptują wieczność Pana i żywych istot, lecz zalecają jedynie tymczasowe środki, by dostąpić łaski Pana,
- religię wiekuistą (*nitya-dharma*), w której osoba czyni wysiłki, by służyć Bogu poprzez czystą miłość i oddanie.

Religia wiekuista, choć znana pod różnymi nazwami – zależnie od kraju, rasy czy języka – jest jedna i jest to jedyna, najwyższa i absolutna funkcja każdej żywej istoty.¹¹

¹⁰ Chodzi tu nie tyle o religie (w zachodnim i potocznym rozumieniu tego słowa), ile raczej o rodzaje światopoglądu (a dokładniej – światopoglądu ateistycznego) – *przyp. tłum.*

Jedynie religia, rozpowszechniona jako *vaiṣṇava-dharma*, jest odwiecznym i najwyższym ideałem najwyższej religii. Wśród obowiązków religii okolicznościowych nie ma bezpośredniego pielęgnowania czy też wykonywania religii wiekuistej. Zmierzają one do tego celu raczej pośrednio; dlatego ich użyteczność jest jedynie częściowa.

Natomiast procesy, które składają się na religijność przejściową, są pozbawione wiekuistego zajęcia dusz, a przypominają nawet funkcje zwierzęce. Nadają się do odrzucenia.

*āhāra-nidrā-bhaya-maithunaṁ
ca sāmānyam etat paśubhir narāṇāṁ
dharmo hi teṣāṁ adhiko viśeṣo
dharमेṇa hīnāṇ paśubhiḥ samānāḥ*

„Istoty ludzkie są równe zwierzętom, jeśli chodzi o jedzenie, spanie, odczuwanie strachu i łączenie się w pary. Unikalna dla istot ludzkich natomiast jest religijność. Bez życia duchowego ludzie nie są lepsi niż zwierzęta.”

Hitopadeśa (25)

Religia, w której nie pielęgnuje się natury *ja* (duszy), w której podejmuje się wysiłki, by więcej jeść, spać, łączyć się w pary lub bronić siebie i w której wspiera się – jako ostateczny cel ludzkiego życia – radowanie się tymczasowymi obiektami zmysłów, jest jak zajęcie dla zwierząt. Poprzez nią spełnienie

¹¹ *Dharma* jest tylko jedna, nie dwie ani wiele. Żywe istoty mają tylko jedną *dharmę* (prawdziwą religię) i jest ona znana jako *vaiṣṇava-dharma*. Różnice w języku, kraju czy rasie nie mogą stworzyć różnic w *dharmie*... Ludzie mogą nadawać jej różne nazwy, jednak nie mogą stworzyć innej przyrodzonej funkcji. *Jaiva-dharma*, natura duszy, jest nieskalaną duchową miłością, którą nieskończenie mała istota żywi dla Nieskończonej Istoty. (Śrila Bhaktivinoda Thakura – *Jaiva-dharma*, Rozdz. 2).

celu ludzkiego życia, którym jest ucieczka od wszelkiego smutku i osiągnięcie czystego szczęścia, jest właściwie całkowicie niemożliwe.

Dlatego zostało oznajmione w *Śrīmad-Bhāgavatam* (11.3.18):

*karmāṇy ārabhamāṇānām duḥkha-hatyai sukhāya ca
paśyēt pāka-viparyāsaṁ mithunī-cāriṇām nṛṇām*

„Wszyscy ludzie na tym świecie mają skłonność do wykonywania aktywności materialnych, by osiągnąć wyzwolenie od smutku i szczęście. Jednak widzi się odwrotne rezultaty. Innymi słowy ani smutek nie zostaje rozproszony, ani szczęście – osiągnięte.”

Dlatego *Śrīmad-Bhāgavatam* (11.9.29) podaje najbardziej wzniosłe wskazówki dla wszystkich ludzi na tym świecie:

*labdhvā sudurlabham idaṁ bahu-sambhavānte
mānuṣyam artha-dam anityam apiha dhīraḥ
tūrṇaṁ yateta na pated anu-mṛtyu yāvat
niḥśreyasāya viṣayaḥ khalu sarvataḥ syāt*

„Przemierzywszy 8.400.000 gatunków życia, ten, kto ma wielkie szczęście, osiąga rzadką, ludzką postać życia, która, choć tymczasowa, daje możliwość osiągnięcia najwyższej doskonałości. To z tego powodu rozumna osoba nie marnuje nawet chwili i stale dąży do ostatecznego dobrostanu tak długo, jak długo jej ciało, które w sposób nieunikniony musi stawić czoła śmierci, nie upadnie i nie skona.”

Niektóre osoby podejmują aktywności zorientowane na rezultat (*karma*), jako środki do osiągnięcia ostatecznej pomyślności; inne przyjmują *jñāṇa*, lub inaczej wiedzę o nieosobowym aspekcie Boga, podczas gdy jeszcze inni podejmują medytację (*yoga*).

Jednak w *Śrīmad-Bhāgavatam* (1.5.12) wartość tych celów zostaje odrzucona:

*naīṣkarmyam apy acyuta-bhāva-varjitam
na śobhate jñānam alaṁ nirañjanam
kutaḥ punaḥ śaśvad abhadram īśvare
na cārpitaṁ karma yad apy akāraṇam*

„Nawet nieskazitelna wiedza o Brahmanie, bezosobowym aspekcie Boskości – w postaci wolności od karmy i związanych z nią reakcji – nie ma w sobie piękna, jeśli pozbawiona jest oddania dla osobowego aspektu Boga. Jak zatem przynoszące owoce i bezinteresowne działanie - jeśli nie zostanie ofiarowane Bhagavānowi - może być godne pochwały, skoro jest ono kłopotliwe zarówno na etapie praktyki jak i perfekcji?”

***Śrīmad-Bhāgavatam* (11.14.20) oznajmia dalej:**

*na sādhayati mām yogo na sāṅkhyam dharma uddhava
na svādhyāyas tapas tyāgo yathā bhaktir mamorjitā*

„O, Uddhavo, medytacja, studiowanie Wed, wstrzemięźliwość i dobroczynność nie mogą obezwładnić Mnie tak, jak czyni to oddanie (*bhakti*) dokonane jedynie dla Mnie.”

Znaczenie tego wersu jest takie, że czyste oddanie Bogu jest jedynym środkiem, dzięki któremu można osiągnąć ostateczną korzyść. Tę instrukcję dają także pisma objawione:

„Oddanie (*bhakti*) jest tym, co objawia Boga żywej istocie. Najwyższa Osoba kontrolowana jest jedynie przez oddanie.”

Dlatego *bhakti*, lub inaczej czyste transcendentalne oddanie, przewyższa wszystkie inne praktyki. Ono jedno jest wiekuistą religią duszy.

W *Śrīmad-Bhāgavatam* (11.14.21) Krysna, pierwotny Najwyższy Pan, mówi także: „Można mnie dostąpić przez samo czyste oddanie (*bhakti*)”.

Nauka o czystym oddaniu i jego natura

Jaka jest postać czystej miłości i oddania?

***Śāṇḍilya-sūtra* (1.2) oznajmia:**

sā parānuraktir īśvare

„Czyste oddanie jest najwyższym przywiązaniem albo miłością do Pana. Co więcej, ma ono tendencję do kontrolowania Najwyższego Kontrolera, a jego natura jest nieśmiertelna.”

Śrīla Rūpa Goswāmi opisuje wewnętrzną naturę czystego oddania lub inaczej *bhakti*, jak następuje:

*anyābhilāṣitā-śūnyam jñāna-karmādy-anāvṛtam
ānukūlyena kṛṣṇānu-śīlanam bhaktir uttamā*

„Czysta służba duchowa jest rozwijaniem aktywności, które przeznaczone są wyłącznie dla przyjemności Najwyższego Pana, Śrī Krysny. Innymi słowy jest to nieprzerwany strumień służby dla Boga, wykonywanej

poprzez wszelkie wysiłki ciała, umysłu i mowy oraz poprzez wyrażanie rozmaitych odczuć duchowych. Nie jest ona okryta wiedzą o bezosobowym aspekcie Boga, służącą osiągnięciu wyzwolenia, aktywnością zorientowaną na rezultaty, medytacją ani wyrzeczeniami i jest całkowicie wolna od wszelkich pragnień innych niż pragnienie, by przynieść szczęście i pomyślność Najwyższemu Panu.”

Bhakti-rasāmṛta-sindhu (1.1.11)

Oddanie ma dwa stadia: (1) stadium praktyki (*sādhana-bhakti*) oraz (2) stadium doskonałości (*prema-bhakti*). Odwiecznie doskonała miłość do Boga zwana jest *prema-bhakti* i jest ona jedyną wiekuiłą religią żywej istoty lub inaczej – jej przyrodzonym zajęciem.

Ta czysta miłość do Boga – choć odwiecznie doskonała – u istot, które popadły w materializm pozostaje w stanie ukrytym. Kiedy ktoś w tym stanie próbuje odkryć tę miłość do Boga praktykując oddanie poprzez swoje zmysły, zwane jest to *sādhana-bhakti*. Taka praktyka oddania jest także zwana wiekuiłą religią, tyle że – w stanie niedojrzałym, natomiast stadium doskonałości, miłosne oddanie (*prema*), jest w pełni rozwiniętym i dojrzałym stanem owej wiekuiłej religii. Stąd – choć wiekuiła religia jest jedna, ma ona dwa stadia.

Praktyka oddania ma także dwa rodzaje: (1) oddanie uregulowane (*vaidhī*) oraz (2) oddanie spontaniczne (*rāgānuga*).

Dopóki w sercu praktykującego nie pojawi się spontaniczne przywiązanie i upodobanie w Bogu (Śrī Kṛṣṇie), postępuje on zgodnie z regulacjami i zasadami, zalecanymi w pismach objawionych jako czynności obowiązkowe.

W ten sposób, przestrzegając dyscypliny i zasad zawartych w pismach wedyjskich, żywa istota angażuje się w oddanie dla Boga. Taka praktyka oddania znana jest jako oddanie uregulowane. Natomiast kiedy w sercu istoty pojawia się i wzrasta spontaniczne przywiązanie i upodobanie do Śri Krysny, jest ona zanurzona w spontanicznej praktyce duchowej, w której bez względu na zasady i regulacje, zalecane przez święte teksty, zaczyna się odczuwać żarliwe pragnienie, by osiąść nastrój wiecznych towarzyszy Pana we *Vrajy* (najwyższej z planet duchowych), pełnych miłości i przywiązania do Niego oraz – w której przestrzega się praktyk oddania, by podążać w ślad za tymi wiecznymi towarzyszami.

Chwały intonowania Świętego Imienia – saṅkīrtana

Istnieją sześćdziesiąt cztery gałęzie praktyki oddania. Po przyjęciu schronienia u lotosowych stóp bona fide¹² mistrza duchowego najważniejszymi gałęziami służby oddania są: (1) słuchanie o chwałach Pana, (2) intonowanie Jego imion, (3) wspomnianie imion, jakości, postaci, atrybutów, charakteru i rozrywek Pana, (4) służba u Jego lotosowych stóp, (5) wielbienie Go, (6) składanie modlitw, (7) świadczenie służby dla Niego, (8) przyjażnienie się z Nim oraz (9) całkowite oddanie Mu samego siebie.

Z tych dziewięciu wyżej niż reszta stoją trzy: słuchanie o chwałach Pana, intonowanie Jego imion oraz wspomnianie Jego imion, jakości, postaci atrybutów itd., a z tych trzech najwyżej stoi intonowanie Jego czystych, transcendentalnych imion. W intonowaniu imion Boga zawarte są w pełni wszystkie gałęzie służby oddania.

¹² Łac. „działający w dobrej wierze” – przyp. tłum.

Zgodnie z podstawowymi prawdami filozoficznymi, nie ma różnicy pomiędzy Bogiem i jego imionami. Chwały transcendentalnych imion Boga można znaleźć w całej obfitości we wszystkich świętych tekstach wedyjskich. Szczególnie w tym wieku niezgody i zakłamania, intonowanie świętych imion Boga jest jedyną religią, czy też schronieniem.

***Bṛhan-nāradiya Purāṇa* oznajmia:**

*harer nāma, harer nāma, harer nāmaiva kevalam
kalau nāsty eva, nāsty eva, nāsty eva, gītār anyathā*

„W Kali-yudze, mrocznej epoce niezgody i zakłamania jedynym sposobem, by osiągnąć wyzwolenie, jest intonowanie świętych imion Pana. Nie ma innej drogi. Nie ma innej drogi. Nie ma innej drogi.”

***Śrīmad-Bhāgavatam* (6.3.22) oznajmia także, że intonowanie imion Boga jest jedyną, nadrzędną religią żywej istoty:**

*etāvān eva loke 'smin puṁsāṁ dharmāḥ paraḥ smṛtaḥ
bhakti-yogo bhagavati tan-nāma-grahaṇādibhiḥ*

„Służba oddania, rozpoczynająca się od intonowania świętego imienia Pana, jest najwyższą zasadą religijną dla żywej istoty w społeczeństwie ludzkim.”

Rozwój bhakti lub inaczej – oddania

Stopniowy postęp w praktykowaniu wiekuistej religii, jak wykazał Śrīla Rūpa Gosvāmi, jest z pewnością czymś niezrównanym i najcudowniejszym na tym świecie:

- (1) Wiara (*śraddhā*). Na początku u mającej duże szczęście osoby – dzięki nagromadzeniu pobożnych uczynków transcendentalnych w przeciagu wielu poprzednich żyć – pojawia się i wzrosną wiara i oddanie. Ta wiara jest nasieniem roślinki oddania.
- (2) Następnie przychodzi towarzystwo świętych osób (*sādhusaṅga*) oraz – co najważniejsze – towarzystwo samourzeczywistnionego mistrza duchowego, którego serce promieniuje czystym oddaniem dla Pana i który tym samym jest usytuowany transcendentalnie. Mistrz duchowy przekaze uczniowi potężną maha-mantrę lub inaczej – imiona Boga.
- (3) Praktyka duchowa (*bhajana-kriyā*). Pod kierunkiem samourzeczywistnionych i upoważnionych do tego świętych uczeń wykonuje praktyki służby duchowej takie jak słuchanie, intonowanie i wspominanie imion, postaci, jakości, atrybutów i rozrywek Pana.
- (4) Zniszczenie wszelkich niepożądanych pragnień i niepokojów serca (*anartha-nivṛtti*). Jako rezultat wykonywania praktyk duchowych w sercu ucznia zostają zniszczone nieczystości, które uniemożliwiają postępy na ścieżce oddania.
- (5) Niezachwiana wiara w praktyki duchowe (*niṣṭhā*). Uczeń stopniowo osiąga niezachwianą wiarę i trwałą stabilność w praktyce oddania.
- (6) Transcendentalne upodobanie (*ruci*). Jako następne osiągnięte jest transcendentalne upodobanie do praktyk duchowych. Kiedy budzi się ten prawdziwy duchowy smak, skłonność ucznia do praktyk duchowych, takich jak słuchanie, intonowanie, medytowanie i inne duchowe aktywności, staje się silniejsza od skłonności, którą może mieć do jakiegokolwiek rodzaju aktywności materialnej.

- (7) Głębokie przywiązanie (*āsaktī*). Jest to głębokie i bezpośrednie przywiązanie do procesu wielbienia, a zwłaszcza do Pana, obiektu praktyki ucznia.
- (8) W końcu uczeń osiąga *bhāvē*, kielik czystej miłości do Boga. Jest to porównywane do promienia *premy*, słońca czystej, transcendentalnej miłości do Boga. W tym stadium oddania esencja wewnętrznej energii Pana, na którą składają się czyste poznanie i duchowa rozkosz, przekazywana jest z serca jednego z wiekuistych towarzyszy Pana do serca ucznia. Odtąd uczeń urzeczywistnia transcendentalne emocje swego wiekuistego ciała duchowego.¹³
- (9) Czysta miłość do Boga (*prema*). Kiedy w pełni dojrzały stan duchowych emocji, zwany *bhāva*, zagęszcza się, nazywany jest *premą*, czystą transcendentalną miłością do Boga. I sama ta *prema* jest wiekuistą religią – lub zajęciem – żywych istot.¹⁴

Taka jest również nauka Najwyższego Pana we własnej Osobie, Śrī Kṛṣṇy Caitanyi Mahāprabhu. Jest to najbardziej poufny przedmiot rozważań przyjęty we wszystkich świętych tekstach wedyjskich (Wedy, Vedānta, Upaniṣady i Purāṇy).

¹³ Każda żywa istota ma wiekuiste ciało duchowe i relację z Bogiem, lecz obecnie jest ona utajona. Na najwyższej planecie duchowej, Goloka Vṛndāvana, istnieją cztery główne relacje z Bogiem: (1) służenie przemieszane z przyjaźnią, (2) czysta przyjaźń, (3) miłość rodzicielska oraz (4) miłość kochanków. Żywa istota zostaje oświecona o swej relacji poprzez boską łaskę świętych Vaiṣṇava za pośrednictwem transcendentalnego dźwięku lub inaczej *mantry*. Jedynie prawdziwy *guru*, samourzeczywistniony mistrz duchowy najwyższego poziomu, będzie w stanie zaszcześcić te duchowe wglądy w sercu swego ucznia.

¹⁴ Wydawcy nieco rozwinęli punkty 2-8, by ułatwić zrozumienie czytelnikowi, który może nie być obeznany z tymi terminami.

Religia prawdziwa i religie zwodnicze

W dzisiejszym świecie większość religii to – mówiąc słowami *Śrīmad-Bhāgavatam* – „religie zwodnicze”. W *Śrī Caitanya-bhāgavata* jest także powiedziane: „Zgodnie ze *Śrīmad-Bhāgavatam* wszelkie światowe idee, znane na tej Ziemi jako religie, są niczym więcej niż całkowitą mistyfikacją.”

Religia tymczasowa to taka, w której modlitwa o chleb z masłem jest najwyższą formą wielbienia Pana, w której z powodu zainteresowania uwarunkowanym „ja” podstawową zasadą jest zmiana wyznania z hinduizmu na islam, buddyzm, chrześcijaństwo czy znowu hinduizm i w której osoba próbuje pozbyć się chorób cielesnych uważając swe ciało za duszę (ja), a żywą istotę – za Pana. Żywienie się nędznym ryżem i dahlmem w błędnym przekonaniu, że osoby, które to robią, są Bogiem w stanie nędzy; budowanie szpitali i bezbożnych centrów edukacyjnych z wiarą, że to najwyższa służba dla Boga; myślenie, że wiekuiste zajęcie duszy oraz tymczasowe powinności religijne i wszystkie inne rodzaje religii są jednym; lekceważenie wiekuistego zajęcia duszy i szerzenie sekularyzmu; poświęcanie nieszkodliwych zwierząt i ptaków w imię miłości do świata i służby dla ludzkości i narodu – wszystkie one są tymczasowymi religiami.

Żadna z tych aktywności nigdy nie przynosi światu trwałego dobra. Niemniej jednak, jeśli potraktujemy wiekuiłą religię jak świątynię – innymi słowy: jak najwyższy cel – możemy częściowo przyjąć te inne religie, czy też *dharmy*, jako stopnie na drodze do świątyni wiekuistej religii. Gdziekolwiek te inne religie sprzeciwiają się, przysłaniają lub dominują nad wiekuistym zajęciem duszy (*nitya-dharma*), powinny zostać całkowicie porzucone. Moralność, człowieczeństwo czy świecka miłość, którym brakuje wiekuistej funkcji duszy, są błahe i niewarte

pochwały. Rzeczywistym i jedynym celem człowieczeństwa i moralności jest osiągnięcie czystej miłości do Boga.

Dopóki istnieje choć jeden wykonawca tej wiekuistej funkcji duszy, który podtrzymuje płomień intonowania świętych imion Boga, dopóty jego naród, rasa i społeczeństwo nie zostanie zniszczone, nawet jeśli ten naród jest gnębiony i zniewalany przez inny kraj, jego skarby zostały złupione, pisma – spalone na popiół, a kultura i dobrobyt – zniszczone. Intonowanie imion Boga

Hare Kṛṣṇa Hare Kṛṣṇa Kṛṣṇa Kṛṣṇa Hare Hare
Hare Rāma Hare Rāma Rāma Rāma Hare Hare

sprawia, że możliwa staje się wiekuista pomyślność świata i jego kraju, społeczeństwa, klasy oraz jego samego.

Kończę ten wykład powtarzając ostatnią instrukcję Pana Kryszny, założyciela *dharmy*, pochodzącą z *Bhagavad-gīty* (18.66):

sarva-dharmān parityajya mām ekaṁ śaraṇaṁ vraja
ahaṁ tvām sarva-pāpebhyo mokṣayiṣyāmi mā śucaḥ

„Porzuciwszy całkowicie wszelką cielesną i mentalną¹⁵ *dharmę*, oddaj się Mnie jednemu. Uwolnię cię od wszelkich reakcji na twe grzechy. Nie martw się.”

¹⁵ Albo inaczej – umysłową – *przyp. tłum.*

Dla notatek